

Kleine tijd: achteruitgang in cascade

E.J. Weeda

Kleine [= Wilde] tijm

<=>

Grote tijm

Thymus serpyllum

Thymus pulegioides

Kleine tijd

Grote tijd (Meusel)

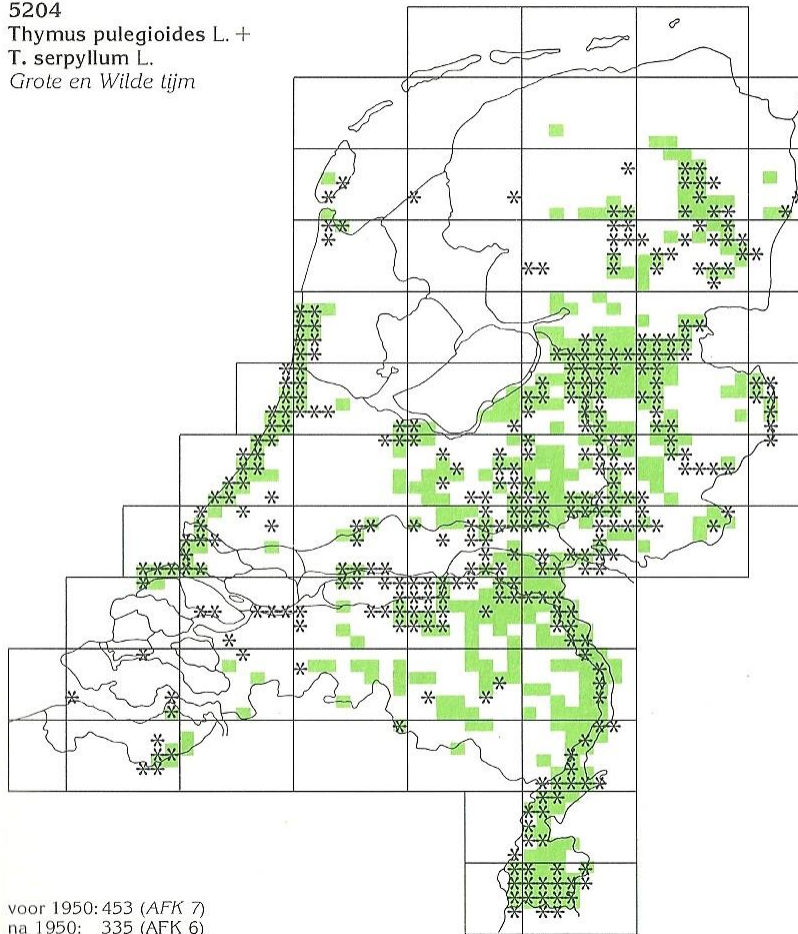
ZW-grens in NL

NW-grens in NL

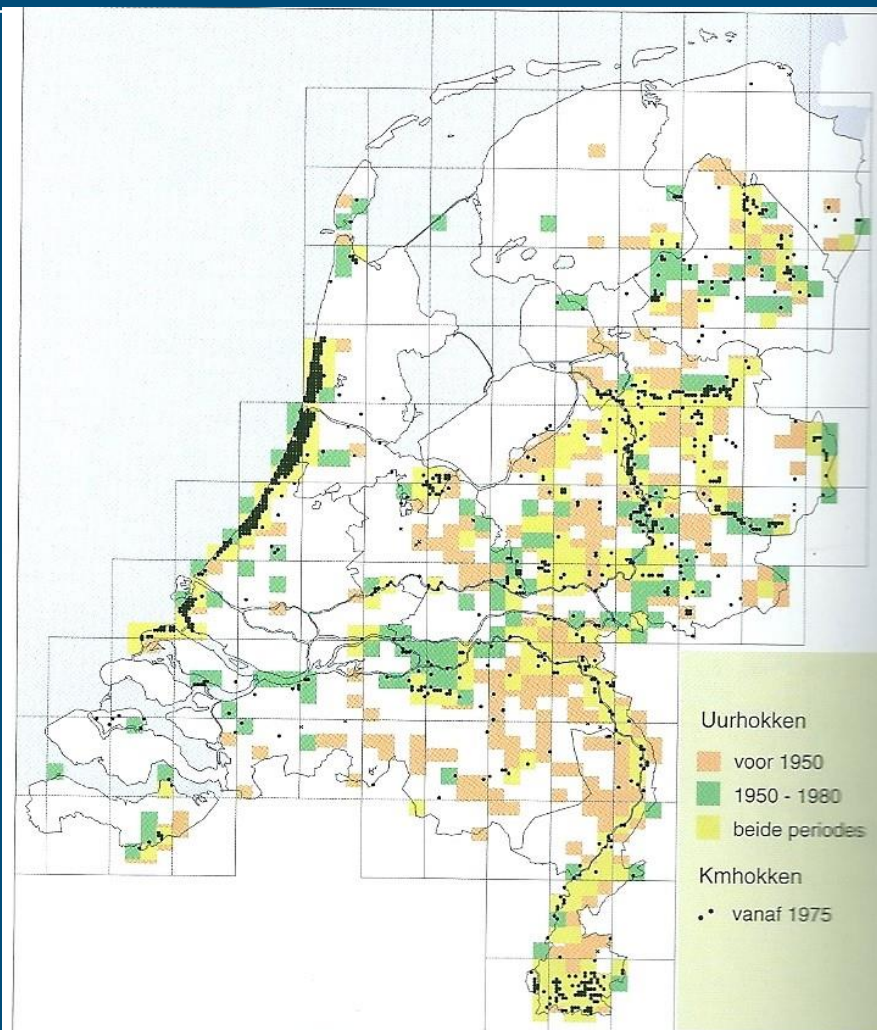
Thymus in Atlas Ned. Flora 3 (1989)

5204
Thymus pulegioides L. +
T. serpyllum L.
Grote en Wilde tijm

- Revisie Kloos (NKA 1924)
- aanvullende revisie door Frits Adema in jaren '70
- kaartjes van beide Tijmen beschikbaar
- niettemin Tijmen 'gelumpt' door Ruud van der Meijden in Atlas Ned. Flora 3

Thymus volgens FLORON

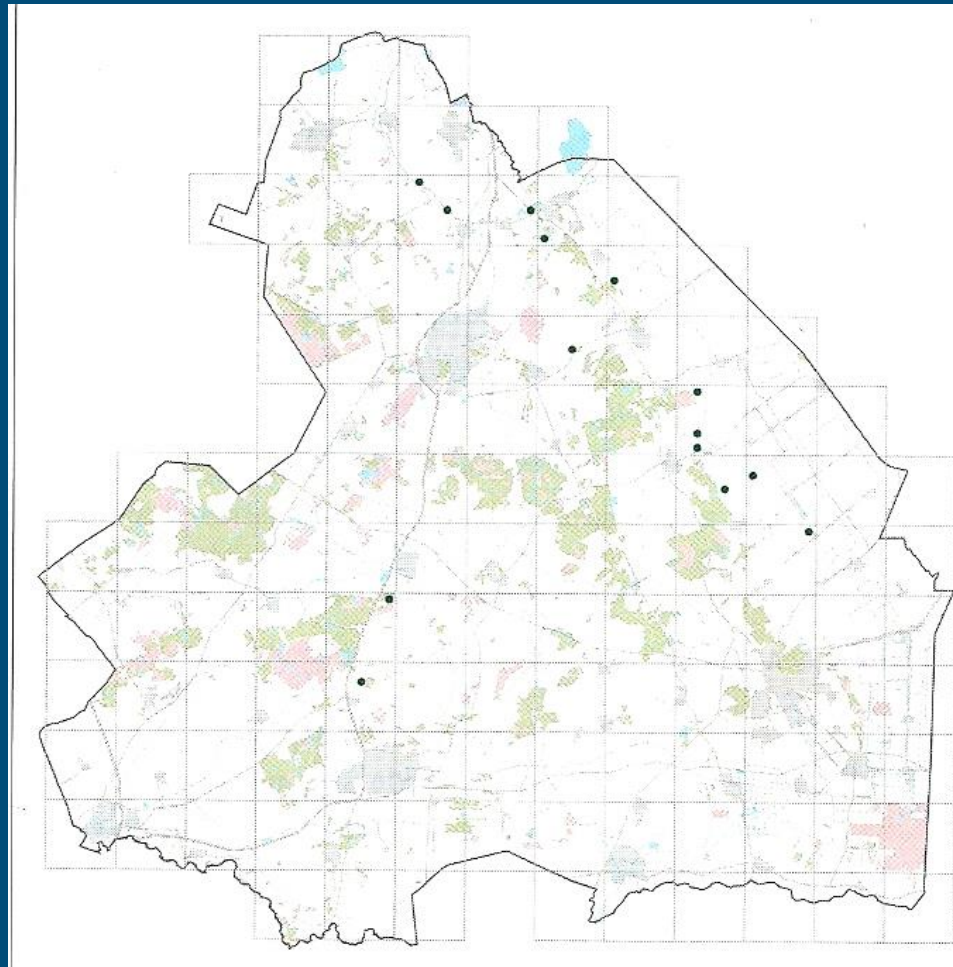
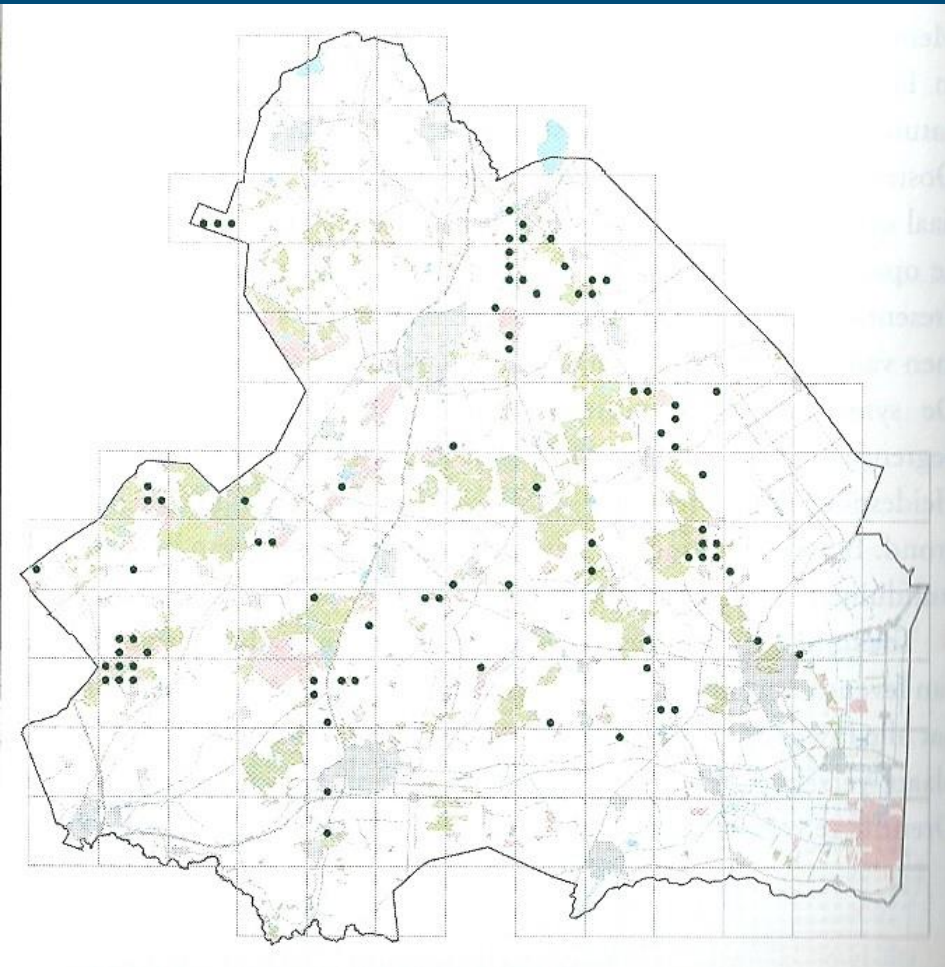

5204 Grote tijm + Wilde tijm - Thymus pulegioides + T. serpyllum

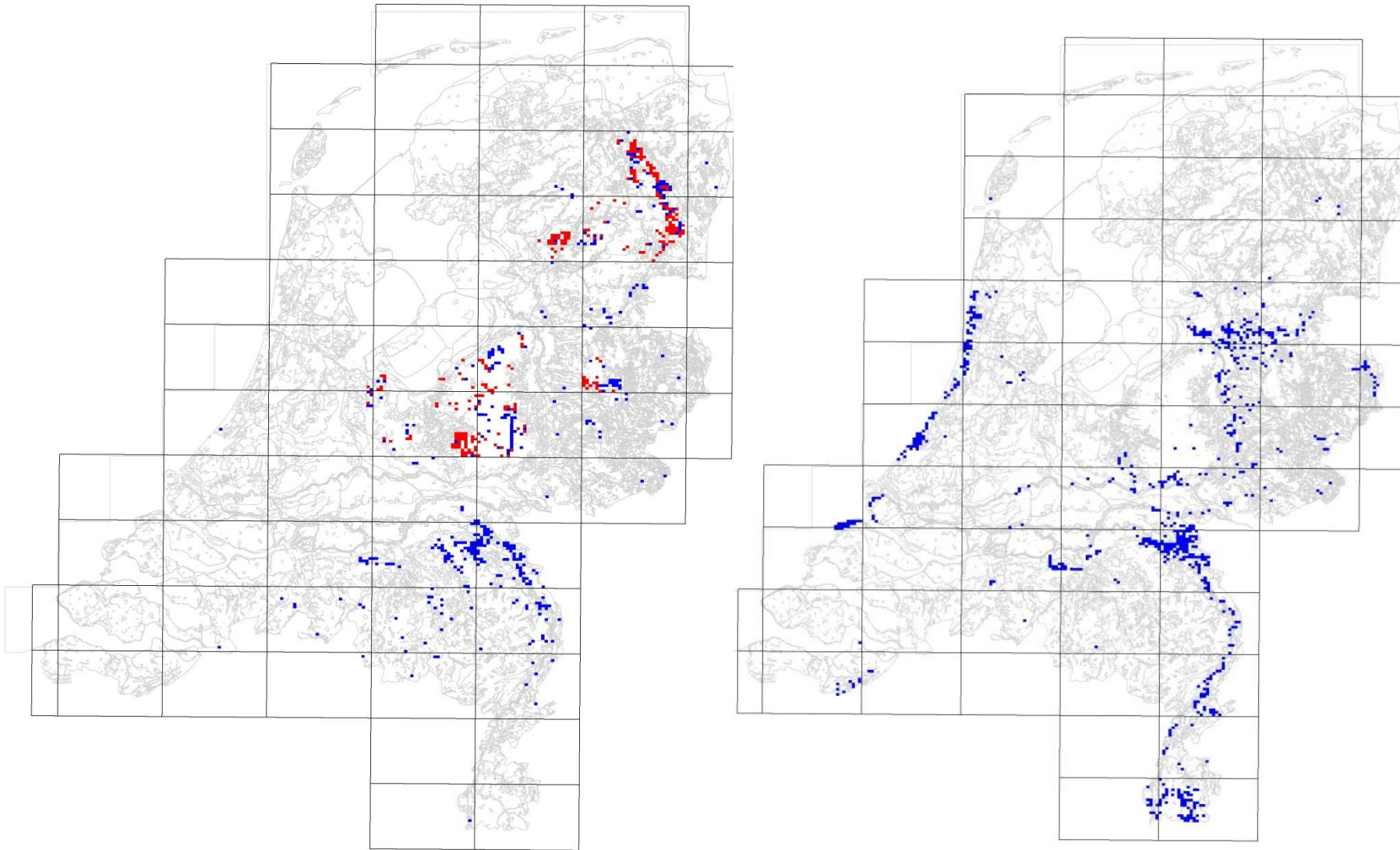

Thymus serpyllum
Kleine tijm

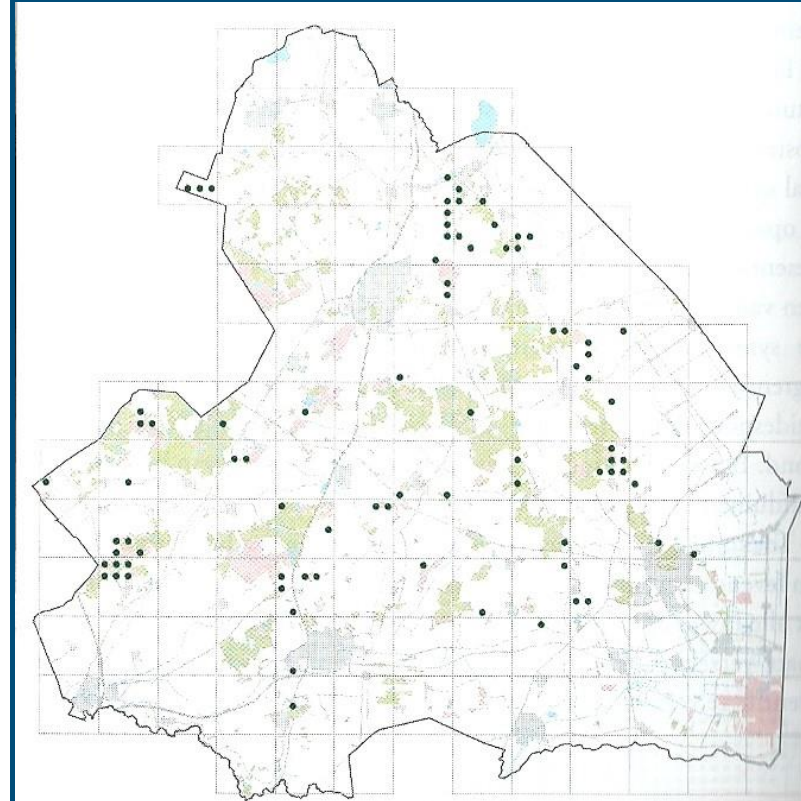
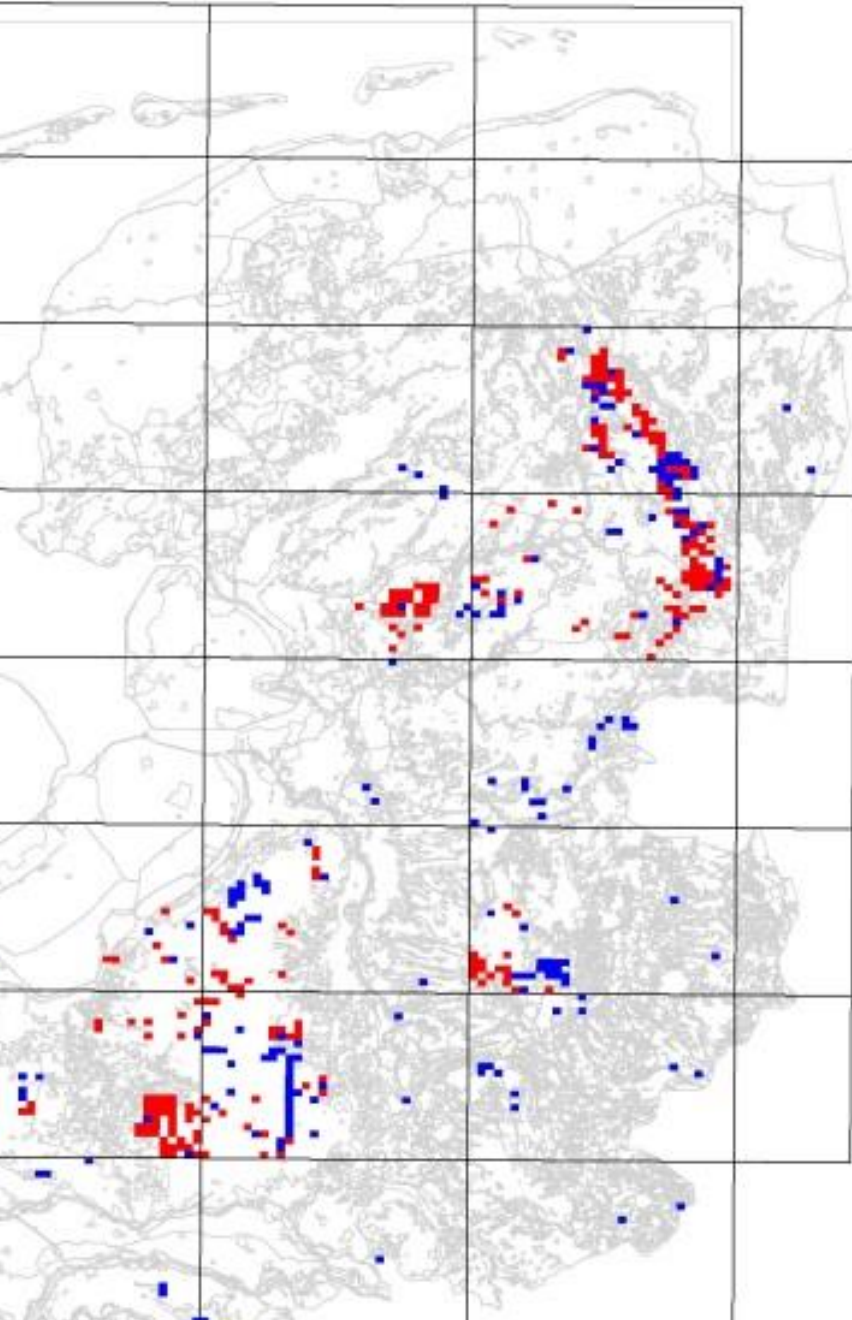
Kleine ⇔ Grote tijd (Atlas Drenthe)

Kleine ↔ Grote tijd (IVON 1900-50)

Kleine tijm Drenthe

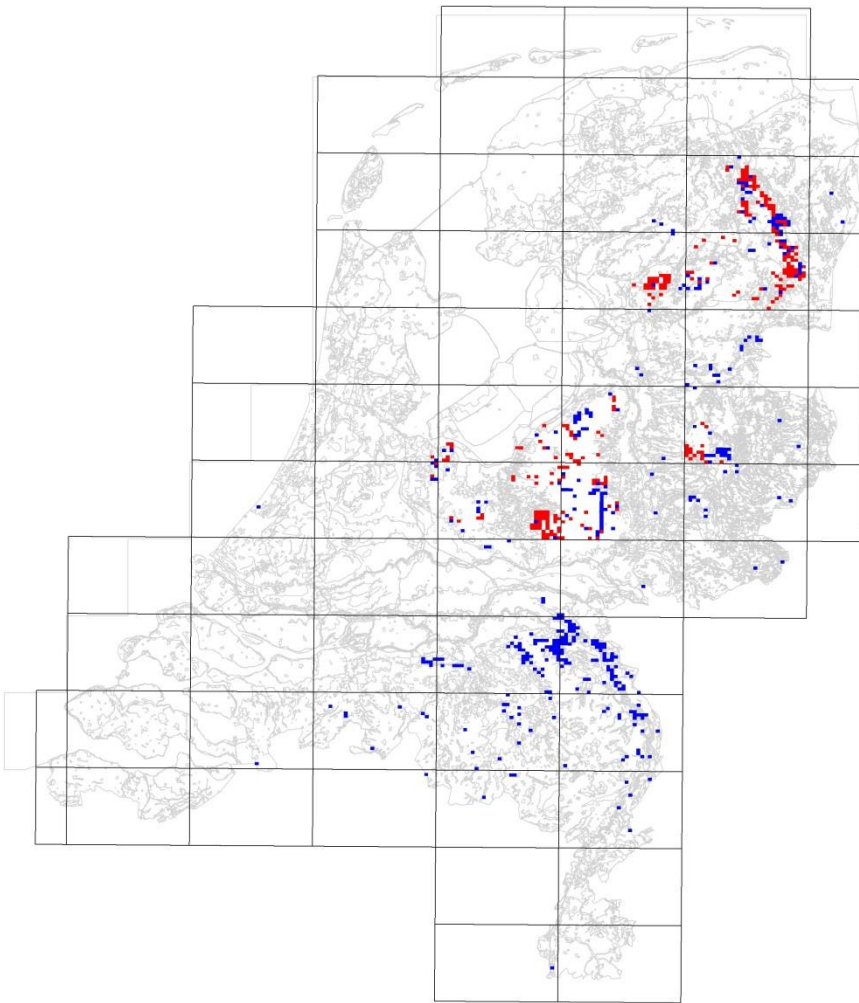

Taxonomisch probleem:

- tot 1924 naam *Thymus serpyllum* **sensu lato** in gebruik, met 2 ondersoorten:
 - subsp. *angustifolius* (nu *Thymus serpyllum* **sensu stricto**)
 - subsp. *chamaedrys* (nu *Thymus pulegioides*)

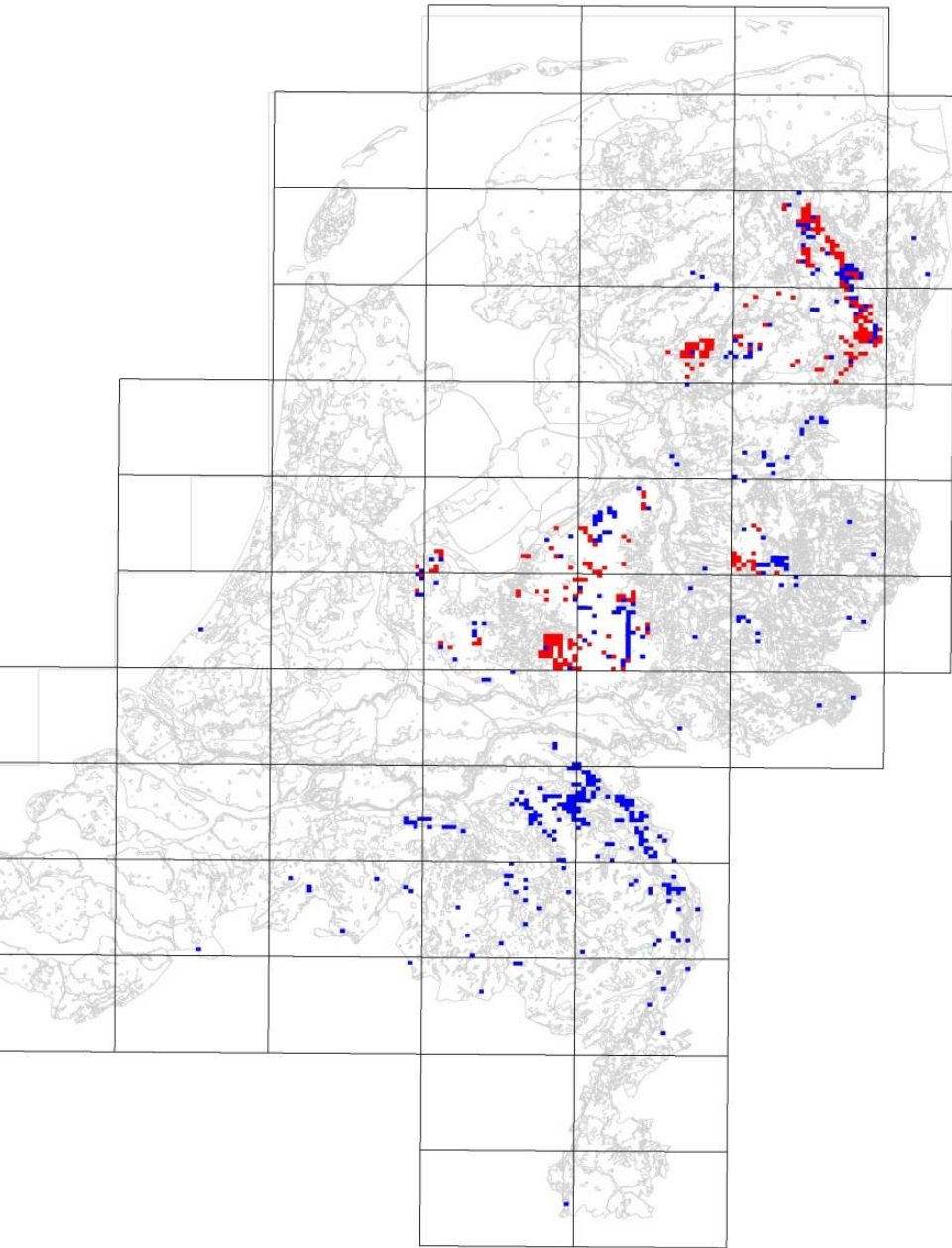

reconstructie vroegere verspreiding Kleine tijm (1)

- ° IVON-opgaven *T. serpyllum* s.str. (na 1924: revisie Kloos)
- ° plus gereviseerd herbarium-materiaal met IVON-code
- ° plus opnamen L.V.D. met IVON-code
- ° plus IVON-opgaven *T. serpyllum* s.l. (incl. *T. pulegioides*) in streken met (bijna) uitsluitend *T. serpyllum* s.str.

reconstructie vroegere verspreiding Kleine tijm

- pleistocene zandstreken
- Maas, Ov. Vecht
- vroeger sporadisch in binnenduinen Z-Holland
 - na 1917 †
 - door Kloos ten onrechte 'weggeschreven'
- 1 vondst in Z-Limburg
 - spoorlijn Eijsden, 1924

Kleine tijm (*Thymus serpyllum*)

■ xeromorf

- blad smal, nerven verdikt
- stengel rondom behaard, rond, $\pm$ tegen grond aangedrukt

■ substraat:

- zwak gebufferd (diss Houdijk)
- kalkarm
- zwak zuur
- droog
- ($\pm$) voedselarm

■ ernstig bedreigd !!

Grote tijm (*T. pulegioides*)

■ 'mesomorf'

- bladeren **breder en dunner**
- stengel **minder behaard, zich oprichtend** (stengellijsten)

■ substraat:

- zwak **tot sterk** gebufferd
- kalkarm **tot kalkrijk**
- zwak zuur **tot basisch**
- droog **tot vochthoudend**
- ± voedselarm - ± voedselrijk

■ 'thans niet bedreigd'

- (hoewel achteruitgaand)

voor het 'slangetje' (*serpyllum*) is het
ÉÉN VOOR TWAALF !!

veldwerk 2013: verspreiding Kleine tijm in NO-Nederland nagegaan

■ Drents-Friese Wold

- 3 vindplaatsen, 1 florissant (260 m)

■ Zuidenveld Drenthe

- 1 vindplaats (minimaal)
- *Havelte niet bekeken*

■ Hondsrug

- 3 vindplaatsen, 1 florissant (130 m)

■ Westerwolde

- 1 vindplaats

■ Salland

- 1x Heuvelrug
- 1x Borkeld (kritiek)
- 1x Vechtdal
 - Introgressie met Grote tijm?

Kleine tijm in Drents-Friese Wold (1)

■ Schoapedobbe

- 4=>2 plekken sinds 2000 hiervan
- 1 afgetrapt
- 1 dichtgroeïend

■ Aekingerzand

- nog 1 plekje in heide, dichtgroeïend

■ Kraaiheidepollen

- recreatiestuifzandje nabij P-plaats
- uiterste plekken 260 m uiteen

Kleine tijm in Drents-Friese Wold (2): optimaal beheer in Kraaiheidepollen

- *‘Wij merkten op dat het Festuceto-Thymetum een van de weinige gezelschappen is, die er door pinda- en papierstrooiende families eerder op voor- dan achteruit gaan ’*

• V. Westhoff, 1940

Kleine tijm op Hondsrug (1): Drouwenerzand

- op mierenkoepels en glooiingen
- flinke groeiplaats: uiterste plekken 130 m uiteen
- ingerasterd – geen beweiding, geen betreding – wegens talrijke jonge jeneverbessen
- risico op termijn: verdwijnen vestigingsmilieu

Kleine tijm op Hondsrug (2): Molenveld Odoorn

- kleine, vitale groeiplaats
- op en langs paadje naar bijenkasten
- ook 'n effectieve beheer(s)optie

Kleine tijm op Hondsrug (3): Gasterse duinen

- herbariumetiket J.M. Duiven, 1939:
- ‘Gasteren. Op heide nabij grafheuvels, op afgestoven kale zandgrond’

Grote tijm niet ver weg ...

- Buinen
 - sinds lang aanwezig
 - niet ver van Drouwenerzand
- overgang Hondsrug – Hunzedal
 - nadert areaal Kleine tijm
- in deze gradiënt veel Kleine bevernel
 - stroomdalplant

Kleine tijm in Westerwolde

nog 1 kleine groeiplaats:

- Holte bij Onstwedde
 - stuifzandhelling
 - SBB-reservaatje in akkerbouwgebied
- etiketten Duiven, 1939-46:
- ‘Sterenborg, Onstwedde. Op hoge kant van diluviaal zand langs uitgesleten heideweg’
 - ‘Sellingen. op afgestoven vlakte nabij Renneboomsweg’
 - ‘Sellingen. Op hoge zandige heuvelachtige, schraal begroeide heide aan het begin van de weg naar Sellingerbeetse’

Kleine tijm in Salland (1): Sallandse Heuvelrug

- boven 2011, onder 2013
- (laatste) plek met $\frac{3}{4}$ gekrompen door ...
- afplaggen door vrijwilligers t.b.v. verjonging

Kleine tijm in Salland (2): De Borkeld

- sinds 2000 dozijn plekken => 1, met 3 à 4 plakaten
 - slecht bermbeheer gemeente Hof van Twente
- laatste plek aan zonzijde van jeneverbes
- tijmplanten gerekt door vergrassing
- schaapherder wil niet meer terrein in wegens *cruising*
 - binnen 1 km van snelweg

Kleine tijm in Salland (3): Vechtdal

- grote groeiplaats Grote tijm grenst aan
- kleine groeiplaats Kleine tijm
- introgressie? intermediaire planten, lijken *niet* steriel
- => voer voor Barcoding !

Weg met de verkokering, leve de integratie !

met dank aan de fotografen / excursiegenoten / tipgevers:
Dominique Bokeloh, Hanneke Buurman, Annie Vos, Henk
Jager, Henk Ruiter en Jacob van der Weele
en aan Ruut Wegman voor de kaartjes

© Wageningen UR

